

Міністерство освіти і науки України
Північно-Східний науковий центр НАН України та МОН України
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

Тези

68-ої наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників, аспірантів
та студентів університету
Том 3

19 квітня – 13 травня 2016 р.

Полтава 2016

УДК 043.2
ББК 448лО

*Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка заборонено*

Редакційна колегія:

- Онищенко В.О. д.е.н., проф., ректор Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка
- Муравльов В.В. к.т.н., доц., в.о. проректора з науково-педагогічної та методичної роботи
- Васюта В.В. к.т.н., доц., декан факультету інформаційних та телекомунікаційних технологій і систем
- Іваницька І.О. к.х.н., доц., декан гуманітарного факультету
- Комеліна О.В. д.е.н., проф., декан факультету менеджменту і бізнесу
- Нестеренко М.П. д.т.н., проф., декан будівельного факультету
- Нижник О.В. д.т.н., с.н.с, декан електромеханічного факультету
- Павленко А.М. д.т.н., проф., декан факультету нафти і газу та природокористування
- Усенко В.Г. к.т.н., доц., декан архітектурного факультету
- Шинкаренко Р.В. к.е.н., доц., декан фінансово-економічного факультету

Тези 68-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету. Том 3. (Полтава, 19 квітня – 13 травня 2016 р.) – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 335 с.

У збірнику тез висвітлені результати наукових досліджень професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету.

©Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка,
2016

*Ісаєнко Т.К., к.пед.н. доцент
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

ФОРМУВАННЯ ВИРАЗНОСТІ ЯК КОМУНІКАТИВНО- РИТОРИЧНОЇ ЯКОСТІ МОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність обраної теми очевидна, оскільки якість мовлення сучасної молоді має низький рівень, що й спричинило свого часу виокремлення культури мови з мовознавчої науки як окремої дисципліни.

Однією з провідних характеристик особистості визнана мовленнєва компетенція, що формується в процесі її розвитку. Означений феномен включає в себе вміння адекватно й доречно практично послуговуватися мовленням у конкретних ситуаціях спілкування, використовуючи для цього засоби виразності мовлення.

Формування виразності мовлення – проблема досить складна й різнобічна. Окремі її аспекти досліджувалися ученими різних галузей науки. Експресивність як характеристика мови та мовлення є предметом вивчення літературознавства (Г.Л. Абрамович та ін.), риторики (Г.З. Апресян, Л.К. Граудіна, Г.М. Сагач та ін.), загального мовознавства (Ф.М. Березін, О.О. Реформатський, Н.В. Черемісіна, Д.М. Шмельов, Л.В. Щерба та ін.) та окремих його галузей: теорії культури мовлення (Н.Д. Бабич, Б.М. Головін, М.Л. Ільяш та ін.), практичної стилістики (Д.Е. Розенталь та ін.), методики вивчення мови (Т.А. Ладиженська).

Виразність мовлення – комунікативна якість культурного мовлення, яка впливає не лише на свідомість, але й на емоції слухача, підтримує його увагу та інтерес.

Ученими виділені такі типи виразності: структурна, образно-емоційна, понятійна та змішана (Б.М. Головін); структурно-інтонаційна й логічна (Н.Д. Бабич); експресивно-фонетична, експресивно-морфологічна (слово-творча), експресивно-лексична та експресивно-синтаксична (В.М. Телія).

Виразність мовлення – явище складне, багатоаспектне як за своїм змістом, що притаманне мові, так і за формою вираження, що притаманне мовленню.

Виразність мови забезпечують:

- самостійність мислення мовця;
- небайдужість, інтерес автора до написаного і сказаного, а також до адресата висловлювання;
- добре знання мови та її виражальних засобів;
- знання особливостей функціональних стилів;
- систематичне тренування мовних навичок, вироблення мовного чуття;

- наявність у мові виражальних засобів.

Виразність забезпечується також оригінальністю у висловлюванні думок з метою ефективного впливу на партнера по комунікації Цій меті слугують засоби художньої виразності (порівняння, епітети, метафори); літературні форми (приказки, прислів'я, цитати, афоризми, крилаті вислови); нелітературні форми функціонування національної мови (територіальні, соціальні діалекти, просторіччя); синтаксичні фігури (звертання, риторичне запитання, інверсія, градація, повтор, період) тощо.

До технічних показників виразного мовлення належать: дихання, голос, дикція (вимова), інтонація (тон), темп, жест і міміка. Правильне дихання забезпечує чистоту, красу, різноманітність відтінків людського голосу, що є тонким поліфункціональним інструментом, який може відтворити будь-яку картину, створити образ, передати емоції. Досконале володіння власним голосом (зміна тембру, його мелодики, висотності, сили тощо) – головна умова виразності мовлення. Належна увага до дикції – правильної артикуляції, засобу якісного розрізнення звуків мовлення та дотримання норм вимови, які діють у даний час, підсилить комунікативно-риторичну виразність мовлення.

Лише добре оволодіння кожною складовою техніки виразності мовлення може гарантувати його високу якість. Отже, техніка мовлення (і читання) – це навички, вміння реалізувати мову в конкретній мовленнєвій ситуації так, щоб вона справляла на слухача евристичне, інтелектуальне, емоційно-естетичне, спонукальне враження [1, 67].

Виразність розвивається на основі тренінгів, власної творчості, спостережень за мовленням різних соціальних груп, аналітичного читання художньої літератури тощо. Завдяки їй здійснюється вплив на емоції та почуття аудиторії. «Виразність – це «душа» мовлення, засіб самовираження» [2, 57].

Культура слова – це мистецтво, оволодіти яким може той, хто зуміє органічно поєднати текст (матеріальне вираження думки) з почуттями, переданим ним, тобто оволодіє мовною системою, механізмом інтонування (мелодією, наголосом, темпом, паузами) та позамовними засобами увиразнення, підсилення емоційності мімікою й жестом.

Література:

1. *Культура фахового мовлення: навч. посібн. / За ред. Н.Д. Бабич. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 496 с.*

2. *Мацюк З. Українська мова професійного спілкування: навч. посібн. / З. Мацюк, Н. Станкевич. – К. : - Каравела, 2006. – 352 с.*